

10 KEUZES. 3 PROVINCIES. 1 GROENE HART.

Dit moet in **2031** geregeld zijn.

Foto: Blik over de Polder Kockengen vanaf de weg Teckop
© Jan Dijkstra / Wikimedia Commons (CC BY-SA 4.0)

MANIFEST VAN STICHTING GROENE HART VOOR DE PROVINCIALE STATENVERKIEZINGEN 2027

HET GROENE HART KAN NIET WACHTEN

Midden in de drukste regio van Nederland ligt een landschap dat nergens anders bestaat. Een landschap van veenweiden en plassen, lange sloten en open polders, boeren en weidevogels, molens, historische dorpen en eindeloze Hollandse luchten.

Het Groene Hart is geen lege ruimte tussen Amsterdam, Utrecht, Rotterdam en Den Haag. Het is het groene hart van de Randstad. Een landschap waarin mensen wonen, werken, voedsel produceren en recreëren en dat miljoenen inwoners van de omliggende steden rust, ruimte, natuur en verkoeling biedt. Maar juist dat landschap staat onder grote druk. De bodem daalt. Het klimaat verandert. De biodiversiteit neemt af. Boeren zoeken naar een toekomstbestendig verdienmodel. Dorpen hebben woningen nodig. Tegelijkertijd vragen wegen, bedrijventerreinen, energie-infrastructuur en andere ontwikkelingen om steeds meer ruimte. Als we al deze opgaven afzonderlijk oplossen, verliezen we stukje voor stukje het Groene Hart. De Provinciale Statenverkiezingen van 2027 zijn daarom bepalend. De nieuwe Provinciale Staten en colleges van Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben vier jaar om keuzes te maken die decennialang doorwerken. Stichting Groene Hart vraagt politieke partijen, lijsttrekkers en kandidaat-Statenleden daarom om zich aan tien concrete opdrachten te verbinden.

De koers is bekend. Nu is het tijd om over provinciegrenzen heen samen resultaten te boeken die in 2031 zichtbaar zijn.

01

ÉÉN GROENE HART

Eén gezamenlijke koers voor een divers landschap

Het Groene Hart bestaat uit verschillende landschappen, ieder met eigen kwaliteiten. Wat deze gebieden verbindt, is hun grote betekenis voor natuur, water, landbouw, landschap én voor de miljoenen mensen die er wonen en eromheen leven. Die samenhang stopt niet bij provinciegrenzen. Met het Ontwikkelperspectief NOVEX Groene Hart hebben de betrokken overheden een gezamenlijke koers vastgesteld. De opgave voor de komende jaren is om die samenwerking vast te houden én ervoor te zorgen dat de kwaliteit en bescherming van het Groene Hart daadwerkelijk doorwerken in beleid, ruimtelijke keuzes en uitvoering.

In 2031 willen we:

- de bijzondere positie van het Groene Hart als beschermd landschap stevig en herkenbaar verankerd;
- dezelfde basisprincipes en beschermingscriteria verankerd in de omgevingsvisies en omgevingsverordeningen van de drie provincies, met ruimte voor de eigen kwaliteiten van verschillende gebieden;
- een gezamenlijke uitvoerings- en investeringsagenda;
- jaarlijkse publieke rapportage over de staat van het Groene Hart.

Onze oproep:

Laat de gezamenlijke koers leiden tot herkenbare bescherming en concrete resultaten voor het Groene Hart.

02

BESCHERM DE OPEN RUIMTE

Stop de sluipende verstedelijking van het open landschap

Het Groene Hart verdwijnt zelden door één groot besluit. Het verdwijnt hectare voor hectare: een woonwijk hier, een bedrijventerrein daar, een distributiehal, weg of parkeerterrein verderop. Ook in het Groene Hart zijn woningen nodig. Maar woningbouw moet bestaande dorpen en steden versterken, zonder dat het open landschap steeds verder wordt aangetast.

In 2031 willen we dat:

- bouwen binnen bestaand bebouwd gebied en hergebruik van bestaande gebouwen aantoonbaar voorrang krijgen;
- uitbreiding buiten bestaand bebouwd gebied alleen plaatsvindt als de lokale behoefte en noodzaak zijn aangetoond;
- nieuwe bebouwing aansluit bij schaal, landschap en identiteit van de plek;
- waardevolle open polders, zichtlijnen en landschappelijke structuren niet verder versnipperen.

Onze oproep:

Bouw voor sterke dorpen en steden, niet ten koste van het Groene Hart.

**Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.**

10 KEUZES. 3 PROVINCIES. 1 GROENE HART.

Manifest van Stichting Groene Hart voor de Provinciale Statenverkiezingen 2027

03

WATER EN BODEM EERST

Maak water en bodem écht leidend

In grote delen van het Groene Hart daalt de bodem doordat veen wordt ontwaterd. Tegelijkertijd krijgen we vaker te maken met droogte, extreme neerslag, verzilting en problemen met de waterkwaliteit. Doorgaan zoals we gewend zijn, wordt steeds duurder en uiteindelijk onhoudbaar.

In 2031 willen we:

- gebiedsgerichte doelen voor het afremmen van bodemdaling in alle veenweidegebieden;
- geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die de bodemdalingsproblematiek vergroten;
- meer ruimte om water vast te houden en tijdelijk te bergen;
- succesvolle aanpakken voor hoger waterpeil, natte teelten en andere vormen van landgebruik doorontwikkeld en opgeschaald naar gebiedsniveau;
- investeringen in infrastructuur en bebouwing getoetst op de situatie over tientallen jaren, niet alleen op die van vandaag.

Onze oproep:

Pas het gebruik van het land aan het water- en bodemsysteem aan, in plaats van andersom.

04

GEEF BOEREN PERSPECTIEF

Geef boeren een toekomst als beheerders van het landschap

Zonder landbouw is het Groene Hart ondenkbaar. Boeren hebben het landschap mede gevormd en beheren een groot deel ervan. Maar het huidige landbouwmodel botst op veel plekken met bodemdaling, waterkwaliteit, klimaat en biodiversiteit. Boeren kunnen alleen veranderen als daar een betrouwbaar economisch perspectief tegenover staat.

In 2031 willen we:

- langjarige beloning voor landschap-, water- en natuurbeheer;
- gebiedsgerichte toekomstperspectieven voor de landbouw;
- meer ruimte voor extensieve, natuurinclusieve en grondgebonden landbouw;
- ondersteuning van nieuwe verdienmodellen, streekproducten en korte ketens;
- grondbeleid waarmee provincies toekomstgerichte boeren kunnen helpen;
- experimenteerruimte voor bedrijfsmodellen die passen bij hogere waterstanden.

Onze oproep:

Betaal boeren niet alleen voor voedselproductie, maar ook voor de maatschappelijke diensten die zij leveren aan het Groene Hart.

05

BRENG DE NATUUR TERUG

Breng de natuur terug in de polders

Het Groene Hart hoort een landschap vol leven te zijn. Weidevogels in de polders, vlinders boven bloemrijke graslanden en gezond water vol leven in sloten en oevers vormen een wezenlijk onderdeel van haar identiteit. Natuur mag daarom niet beperkt blijven tot enkele beschermde eilanden.

In 2031 willen we:

- een samenhangend groenblauw netwerk van natuurgebieden, boerenland, sloten, oevers, dijken, kades en ecologische verbindingen;
- verbinding van het groenblauwe netwerk in het landelijk gebied met de groenblauwe structuren in dorpen en steden;
- stevig herstel van de belangrijkste weidevogelgebieden;
- meer kruidenrijk grasland en natuurrijke oevers;
- betere ecologische waterkwaliteit;
- voltooiing en versterking van ontbrekende schakels in het Natuurnetwerk;
- natuurherstel gecombineerd met maatregelen tegen bodemdaling en voor waterberging.

Onze oproep:

Maak biodiversiteit weer zichtbaar en hoorbaar in het alledaagse landschap.

06

BESCHERM WAT UNIEK IS

Geef rust, ruimte en stilte bescherming

Openheid is misschien wel de meest herkenbare kwaliteit van het Groene Hart. Juist midden in de Randstad zijn plekken met weidse, onbelemmerde vergezichten, waar het 's nachts donker is en waar relatieve stilte bestaat. Als deze kwaliteiten eenmaal verloren gaan, zijn ze uiterst moeilijk te herstellen.

In 2031 willen we:

- bescherming van de belangrijkste open landschappen en zichtlijnen;
- een gezamenlijk beleid van de drie provincies voor stiltegebieden;
- tegengaan van onnodige verlichting in het buitengebied;
- landschappelijke kwaliteit als harde voorwaarde bij grote ruimtelijke ontwikkelingen;
- bescherming en herstel van karakteristieke verkaveling, linten, kades, dijken en molens én van archeologisch, militair en industrieel erfgoed.

Onze oproep:

Behandel stilte, donkerte, openheid en erfgoed als waardevolle publieke kwaliteiten.

**Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.**

10 KEUZES. 3 PROVINCIES. 1 GROENE HART.

Manifest van Stichting Groene Hart voor de Provinciale Statenverkiezingen 2027

07

MAAK HET GROENE HART BEREIKBAAR

Maak het Groene Hart bereikbaar voor iedereen – zonder het landschap vol auto's te zetten

Miljoenen mensen wonen op korte afstand van het Groene Hart. Toch is het landschap vanuit de omliggende steden lang niet overal gemakkelijk bereikbaar.

Meer recreatie hoeft niet automatisch meer parkeerplaatsen en verkeersdrukte te betekenen.

In 2031 willen we:

- een samenhangend netwerk van wandel-, fiets- en vaarroutes;
- betere verbindingen vanuit steden en stations naar het landschap;
- ontbrekende schakels in fiets- en wandelnetwerken opgelost;
- aantrekkelijke recreatieve toegangspoorten aan de randen van het Groene Hart;
- recreatie gekoppeld aan streekproducten, erfgoed, natuur en lokale ondernemers;
- kwetsbare natuurgebieden beschermd tegen overmatige recreatiedruk.

Onze oproep:

Maak het Groene Hart het buitengebied van de Randstad – bereikbaar per fiets, te voet, over water en met het openbaar vervoer.

08

ENERGIE MET KWALITEIT

Geef de energietransitie ruimte, maar ontwerp haar vanuit het landschap

Ook het Groene Hart moet bijdragen aan een klimaatneutraal Nederland. Maar zonnepanelen, windturbines, transformatorstations, batterijen en nieuwe elektriciteitsverbindingen hebben grote invloed op het landschap. Niet iedere oplossing past op iedere plek.

In 2031 willen we:

- energiebesparing en zon op daken en bestaande bebouwde ruimte maximaal benut;
- waar mogelijk voorrang voor energieoplossingen met zo min mogelijk ruimtebeslag en landschappelijke impact;
- nieuwe energie-infrastructuur zoveel mogelijk gebundeld met bestaande infrastructuur;
- geen willekeurige versnippering van het open landschap door losse energieprojecten;
- natuur en landschap vanaf de locatiekeuze volwaardig meegewogen;
- projecten die aantoonbaar ook kwaliteit toevoegen aan natuur, landschap en omgeving.

Onze oproep:

Maak van de energietransitie geen nieuwe aantasting van het Groene Hart, maar een motor voor landschappelijke kwaliteit.

09

HOUD DE DORPEN LEVEND

Investeer in vitale dorpen en een sterke plattelandseconomie

Een beschermd landschap zonder vitale gemeenschappen heeft geen toekomst. Dorpen moeten plekken blijven waar jongeren en ouderen kunnen wonen, voorzieningen bestaan en ondernemers toekomst zien. Dat vraagt om meer dan alleen woningbouw.

In 2031 willen we:

- voldoende betaalbare woningen voor de lokale behoefte;
- hergebruik van leegstaande agrarische en andere gebouwen;
- ruimte voor lokale voorzieningen, ontmoetingsplekken en bewonersinitiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid van dorpen;
- goede fiets- en OV-verbindingen tussen dorpen en steden;
- ruimte voor kleinschalige economische ontwikkeling die bij het landschap past;
- behoud en nieuwe functies voor monumentale boerderijen en ander agrarisch erfgoed.

Onze oproep:

Investeer tegelijk in landschap én leefbaarheid. Die twee kunnen niet zonder elkaar.

10

VAN PLANNEN NAAR DOEN

Zorg dat gezamenlijke plannen zichtbaar resultaat opleveren

Over het Groene Hart zijn inmiddels talloze visies, onderzoeken, kaarten en programma's gemaakt. Met het Ontwikkelperspectief, de Realisatieagenda en de Regionale Investeringsagenda heeft ook de gezamenlijke overheidssamenwerking een belangrijke stap richting realisatie gezet. De komende Statenperiode moet blijken wat daarvan daadwerkelijk terechtkomt in het landschap. Daarbij gaat het niet alleen om uitvoeren, maar ook om de keuzes die worden gemaakt: dragen investeringen en projecten aantoonbaar bij aan de kwaliteit en toekomst van het Groene Hart? En krijgen maatschappelijke organisaties, bewoners, boeren en ondernemers een structurele positie bij het bepalen én realiseren van die keuzes?

In 2031 willen we:

- concrete en meetbare doelen voor het Groene Hart;
- duidelijk vastgelegde gebieden en projecten waar uitvoering plaatsvindt;
- heldere verantwoordelijkheden: wie doet wat en wanneer;
- voldoende en langjarig beschikbaar budget en een gezamenlijke investeringsagenda;
- eenduidige uitgangspunten en eisen voor ruimtelijke ontwikkelingen in het Groene Hart, door de drie provincies consequent toegepast;
- een structurele positie voor maatschappelijke partners bij agendering, keuzes en uitvoering;
- jaarlijkse openbare rapportage over voortgang en resultaten;
- onafhankelijke monitoring van landschap, natuur, water, bodemdaling en ruimtegebruik.

Onze oproep:

Maak zichtbaar wat plannen en investeringen daadwerkelijk opleveren voor het Groene Hart - en stuur bij als de kwaliteit van het landschap er niet op vooruitgaat.

**Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.**

10 KEUZES. 3 PROVINCIES. 1 GROENE HART.

Manifest van Stichting Groene Hart voor de Provinciale Statenverkiezingen 2027

VIER JAAR OM HET VERSCHIL TE MAKEN

Het Groene Hart hoeft geen museum te worden. Het is een levend landschap en zal blijven veranderen. De vraag is hoe. We kunnen veranderingen afzonderlijk hun gang laten gaan, totdat steeds minder overblijft van wat het Groene Hart bijzonder maakt. Of we kunnen woningbouw, landbouw, water, natuur, energie en recreatie zo organiseren dat ze samen bijdragen aan een landschap dat sterker wordt. Die keuze wordt de komende Statenperiode gemaakt.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET GROENE HART

De toekomst van het Groene Hart wordt niet alleen aan bestuurstafels bepaald. Bewoners, boeren, ondernemers, natuurorganisaties en lokale initiatieven kennen het gebied, werken er iedere dag aan en hebben ideeën over wat nodig is. Benut die kracht uit de samenleving.

Dat vraagt om meer dan inspraak achteraf. Betrek mensen vanaf het begin bij de keuzes die hun omgeving bepalen en geef initiatieven uit het gebied ruimte om mee te bouwen aan oplossingen. Breng overheid, samenleving en bedrijfsleven bij elkaar en werk vanuit ieders eigen rol aan gedeeld eigenaarschap voor het Groene Hart.

In 2027 worden de bestuursakkoorden voor het Groene Hart in de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland geactualiseerd. Benut dat moment om deze samenwerking stevig te verankeren. Maak daarin afspraken over vroegtijdige participatie, de positie van maatschappelijke en gebiedspartners en ruimte en ondersteuning voor initiatieven uit de samenleving. Zorg dat samenwerking niet afhankelijk is van afzonderlijke projecten, maar een vast onderdeel wordt van de manier waarop het Groene Hart wordt ontwikkeld en beschermd.

Zo benutten we de kennis, betrokkenheid en energie die al in het gebied aanwezig zijn én bouwen we aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid die nodig is om de tien keuzes uit dit manifest waar te maken.

Beschermen en ontwikkelen doe je niet vóór het Groene Hart, maar mét het Groene Hart.

Daarom vragen wij iedere politieke partij en iedere kandidaat voor Provinciale Staten:

Kiest u ervoor dat het Groene Hart in 2031 sterker, groener en herkenbaarder is dan vandaag?

Maak dan deze tien punten onderdeel van uw verkiezingsprogramma én van het volgende coalitieakkoord.

WIJ DENKEN GRAAG MEE

Stichting Groene Hart gaat graag in gesprek met politieke partijen en kandidaten voor de Provinciale Statenverkiezingen 2027. We delen onze kennis van het gebied, denken mee over de vertaling van deze tien keuzes naar verkiezingsprogramma's en brengen partijen graag in contact met bewoners, ondernemers en organisaties uit het Groene Hart.

Nodig ons uit. Ga met ons het gebied in. En maak samen werk van een sterk Groene Hart.

**Het Groene Hart is geen ruimte die nog over is.
Het is ruimte die we nodig hebben.**